

UDK 373.5(497.4 Celje)(091)
1.05 Poljudni članek
Prejeto: 3. 8. 2021

Dr. Anton Šepetavc

dolgoletni ravnatelj
I. gimnazije v Celju

Stara, a v srcu mlada *Old, but young at heart*

I. gimnazija v Celju je ena najstarejših gimnazij v Sloveniji, saj neprekinjeno deluje že od leta 1808. Njeno življenje in delo torej preveva žlahtna, že več kot 210-letna tradicija, ki se po eni strani kaže v ustaljeni zahtevnosti in dokazani kakovosti šole, po drugi pa v njeni od blizu in daleč prepoznavni ustvarjalnosti, odprtosti in domačnosti.

V stoletni stavbi današnje gimnazije (končana je bila tik pred prvo svetovno vojno, decembra 1913, v zadnjih 14 letih pa krepko osvežena, prenovljena in dograjena) ponosno živi in prehaja iz generacije v generacijo *duh šole*. Tisto nekaj, kar dijake in profesorje že desetletja povezuje v skupnost – upal bi si reči, da že kar družino –, ki se ponosno zaveda svoje bogate preteklosti, a hkrati nič manj svoje sedanosti in prihodnosti. Zaveda se vrednot in rezultatov svojih prednikov, neguje jih in spoštuje, hkrati pa ne pozablja, da je dobro šolo in njeno prihodnost vedno znova treba ustvarjati tukaj in zdaj. Z ljudmi in za ljudi.

Najstarejša celjska srednja šola (po letu 1990 znova poimenovana kot nekoč, I. gimnazija v Celju) od zunaj deluje starinsko, v srcu in duši pa je mlada. Živi namreč z mladostjo svojega časa, ne s časom svoje mladosti. Že res, da deluje v impozantni palači iz avstro-ogrskih časov, a ni konservativna, hladna, brezosebna šola, prav nasprotno je: v svojih stališčih, delovanju in pedagoških principih je moderna šola, ki v svoji viziji ni brez razloga zapisala: »Izobražujemo in vzgajamo za življenje. Ustvarjamo šolo 21. stoletja.«

Mladim posreduje znanje (tudi z najboljšo učno tehnologijo, od leta 2017 tudi v novi moderni telovadnici) in pri ocenjevanju ga seveda tudi zahteva nazaj. Navkljub vse bolj opaznemu in hudo škodljivemu razvrednotenju znanja in eksponentnemu naraščanju povprečnih odličnjakov na državni in globalni ravni I. gimnazija še vedno trmasto in prepričano vztraja, da je znanje prvo, vzgoja pa tisto *prvo drugo*, kar naj da mlademu človeku dobra šola.

Mogoče bom koga razjezil ali razočaral, a dobra šola zame ni tista po meri človeka, ampak tista – če se poigram z besedami –, ki meri človeka, ker hoče ne-

kaj iz njega narediti. Dobra šola je tista, ki je ni strah dela, prizadevnost in napor pa javno priznava in ju šteje za vrednoto. Dobra šola je zahtevna šola. Taka, ki uči in tudi nauči; taka, ki vzgaja in tudi vzgoji; taka, ki ustvarja in oblikuje osebnosti. Gimnazija je že od nekdaj več kot le neka šola ali program. Že od nekdaj je veliko več kot le pouk in učenje; je svojevrstna, ponosna pripadnost in je svojstven, ambiciozen način življenja in razmišljanja.

Raznolika I. gimnazija v Celju (splošna, klasična in umetniška gimnazija, športni oddelki) v svojem lokalnem, a tudi širšem okolju uživa status elitne šole, ki jo že dolga leta odlikujejo odlični rezultati. Povsod, kjer se pojavlja, je pri vrhu ali pa na vrhu. Dijakom daje številne možnosti, priložnosti in spodbude, da lahko razvijejo svoje potenciale, interese in talente, pa najsi gre za poglobljanje znanja, šport, kulturo, raziskovanje ali pa čisto običajno, a za razvoj osebnosti nujno potrebno družabno življenje.

To drugo je za mlade seveda tista privlačnejša plat prve celjske gimnazije. Posluš in razumevanje profesorjev (in sploh vseh zaposlenih v šoli) daje našim gimnazijcem občutek, da so tudi kot ljudje sprejeti in upoštevani. Občutek jim daje, da je šola res njihov drugi dom; vedno se lahko na koga obrnejo in tudi v kakšni krizi svojih mladih let nikoli ne ostanejo sami. Verjamemo v *3D-šolo*, tako šolo, ki svoje učno-vzgojno delo gradi na treh temeljnih vrednotah: na domu, družini in domovini.

Kot šola nismo od včeraj, vemo pa, da tudi ne samo za danes. Jutri bo nov dan. Kakšen bo ta jutri, pa je v veliki meri odvisno tudi od nas. Zato sem že stokrat ponovil in znova ponavljam: šola smo ljudje; kakršni smo ljudje v njej, takšna je šola! Mladina pa je kot humus: kar se zaseje vanj, to rodi.

Odlične dijake imamo, boljših si ne bi mogli želeli. Zlati otroci so, sposobni in vzgojeni. Rad jih imam, spoštujem njihovo delo, njihov trud in dosežke. Niti enega resničnega disciplinskega problema nimamo. Z vsakim se da pogovoriti in pri vseh (tudi starših, profesorjih naših glasbenikov in trenerjih naših športnikov) lepa beseda lepo mesto najde. Globoko sem hvaležen vsem v tem razširjenem pedagoškem trikotniku, da je tako. Nenehno poudarjam, kako pomembno je v teh čudnih časih, ko svet obvladujejo zamaskirani (korona)virusi in sfižena družabna omrežja, vse teže pa je razlikovati med dobrim in zlim, med resnico in t. i. fake news, ohraniti človeško bistvo šole: znanje, spoštovanje, prizadevnost, razumevanje, hvaležnost, skromnost, iskrenost ... Vse tiste vrednote, ki opredeljujejo in navdihujejo duha naše gimnazije.

V zdaj že več kot 210 letih je skozi prvo in dolga desetletja tudi edino celjsko gimnazijo šla skoraj nepregledna množica ljudi. Profesorjev, dijakov, staršev. Šola je bila v vseh časih – in taka ostaja – vzor(č)ni primer vpetosti v življenje. Gimnazija je bila trden branik slovenstva v nekoč hudo ponemčenem mestu ob Savinji; zaradi slovenskih vzporednic je leta 1895 celo padla vlada Avstro-Ogrske. Med prvo svetovno vojno je gimnazija plačala strašljiv krvni davek, na frontah in v bojih za severno mejo je padlo na desetine profesorjev in dijakov, med njimi tudi znameniti nadporočnik Franjo Malgaj. Njega in še druge fante (tudi Frana Roša) je v šolskem letu 1913/14 v literarnem krožku v svobodoljubju in ljubez-

ni do slovenstva vzgajal general Rudolf Maister, ki je takrat služboval v Celju. Med drugo svetovno vojno je gimnazija znova doživela hudo preizkušnjo. Šola je pod SS-upravo delovala naprej; na bojiščih, v koncentracijskih taboriščih in v izgnanstvu je končalo nekaj sto dijakov in profesorjev. Zgodovina govori le o levem polu, o desnem pa nekako molči. Tako se ogromno ve o Kajuhu in še kakšnih desetih narodnih herojih s celjske gimnazije, bolj malo pa o celjskih gimnazijcih plavogardistih z Grčaric. Nerado se govori tudi o primerih, kot je bil Branko (Karl) Diehl, inženir kemije, predvojni celjski alpinist, komunist, interniranec v nemškem koncentracijskem taborišču Dachau, obsojen na smrt na montiranem sodnem procesu leta 1948.

Ob 175-letnici je celjsko gimnazijo zadela še ena velika nesreča – usmerjeno izobraževanje. Eden najmarkantnejših ravnateljev šole Tine Orel je ob podelitvi zadnjih gimnazijskih spričeval leta 1984 ukinjanje gimnazij označil za herostratsko, barbarsko dejanje. Gimnazija je bila tja do leta 1990 t. i. srednja družboslovna šola, *obogatena* še z upravno-administrativnim programom. Nad njenim vhodnim portalom je o(b)stal napis GIMNAZIJA, šola pa je tudi v teh letih delovala v duhu starih gimnazijskih vrednot, učni rezultati pa žal niso bili prav bleščeči. Šolsko leto 1987/88 bo ostalo v spominu kot tisto leto, ko so se v takratni SR Sloveniji začeli premiki k prejšnjemu in očitno boljšemu šolskemu sistemu. Izoblikovala se je klasično-humanistična smer, ki je bila ob družboslovno-jezikovnem in splošnokulturnem programu po predmetniku močno podobna stari gimnaziji (naravoslovne vsebine – 27,5 %, družboslovne vsebine – 35,7 % in jezikoslovne vsebine – 32,2 %). Na seji strokovnega sveta PIS za družboslovje – v njem je zelo pomembno vlogo odigral takratni ravnatelj celjske gimnazije Jože Zupančič – je bil 26. maja 1988 sprejet predlog, da naj se šole s takimi programi spet imenujejo gimnazije. V šolskem letu 1988/89 smo tako na Srednji družboslovni šoli Celje uvedli klasično-humanistično smer, družboslovno-kulturno smer (ki je preživela le eno leto!) pa spremenili v splošnoizobraževalno, ki je pridobila še 210 naravoslovnih ur in se tako povsem približala predmetniku stare gimnazije.

Šolsko leto 1989/90 je bilo eno od najbolj burnih v naši zgodovini. Jeseni leta 1989 je v Sloveniji končno zaživel strankarski pluralizem, ki je aprila 1990 prinesel prve demokratične volitve. Oživljeno družbeno-politično življenje je močno odmevalo tudi med profesorji in dijaki. Pogovori v zbornici so postajali vse bolj odprti, pedagoške konference pa vse bolj živahne. Bolj odprti so postali tudi dijaki. Ta pluralnost je kmalu izrinila iz šole mladinsko organizacijo in Zvezo komunistov, ki v šoli zaradi strokovno močnih in vernih profesorjev tudi sicer nikoli ni bila zelo številna, profesorji in dijaki pa s(m)o se strankarsko ali nestrankarsko izven šole organizirali vsak po svoje. Velika večina nas je šla v smer pomladi. Tudi dijaki, ki so bili zelo aktivni pri ustanavljanju Zveze dijakov Slovenije.

Šola je v tem prelomnem času zares pogumno delovala v duhu svoje tradicije – svobodoljubja in domoljubja. V šoli smo že bistveno prej kot kje drugje v Sloveniji organizirali javno tribuno o zloglasnem verbalnem deliktu (133. člen KZ SFRJ), pri nas pa je bil tudi eden čisto prvih sestankov Svetovnega slovenskega kongresa. Na volitvah leta 1990 – ne pozabimo, da je takrat Jugoslavija še uradno

obstajala – smo gimnazijci hrabro nastopili in bili trije (Stanislav Pirnat, Anton Šepetavc in Jože Zupančič) izvoljeni v družbeno-politični zbor prve celjske demokratično izvoljene občinske skupščine, Milan Dobnik pa je uspel v Žalcu in potem tam bil dva mandata župan. Za republiškega poslanca je bil izvoljen ravnatelj Jože Zupančič, ob njem pa še devet nekdanjih naših gimnazijcev, tudi član prvega Predsedstva Republike Slovenije dr. Matjaž Kmecl in podpredsednik Izvršnega sveta RS dr. Andrej Ocvirk. Jože Zupančič je kasneje postal tudi predsednik Zbora združenega dela Skupščine RS.

Kar nekaj iz profesorskih vrst nas je bilo ob junijski agresiji JLA na Slovenijo vopklicanih v enote Teritorialne obrambe in imamo zato status vojnih veteranov.

V šolskem letu 1989/90 smo zahvaljujoč Strokovnemu svetu RS za šolstvo kot čisto prvi v Sloveniji dobili nazaj staro ime (Gimnazija Celje) in vsebinsko prenovljeno gimnazijo. Strokovni svet je januarja 1990 sprejel sklep, da se v šolskem letu 1990/91 uvede enovit splošnoizobraževalni program – gimnazija. Izvršni svet Občinske skupščine Celje je že 14. februarja 1990 sklepu pritrdil, dva dni kasneje pa je Temeljno sodišče v Celju izdalo sodni sklep o registraciji šole po novem. To smo si ob 180-letnici šole zagotovo tudi zaslužili.

Leta 1995 smo zaradi nastanka še dveh splošnih gimnazij v Celju ime šole spremenili, tako da se zdaj – kot že do reforme gimnazij v letu 1958 – spet imenujemo I. gimnazija v Celju. Ime šole se da razumeti ne le v historičnem, ampak tudi v kvalitativnem smislu. Oboje pa je čisto res!

Celju, Štajerski, Sloveniji, a tudi Evropi in svetu je I. gimnazija v Celju dala številne nadpovprečne intelektualce, ki so s svojim delom in rezultati zaznamovali svoj in naš čas – od denimo Antona Martina Slomška in Antona Aškercera do Karla Destovnika – Kajuha in Mateja Bora, od Mojmirja Sepeta, Ota Pestnerja in New Swing Quarteta do (diamantne maturantke) Nuške Drašček; od igralk Tine Gorenjak in Tanje Ribič do pianista Hinka Haasa in operne solistke Andreje Zakonjšek Krt; od legendarnega Stanka Lorgerja, svetovne teniške igralk Katarine Srebotnik in NBA-jevca Bena Udriha do s kolajnami ovenčanih olimpijcev Petra Kauzerja in Ane Velenšek; od športnih komentatorjev Iva Milovanovića, Petra Kavčiča in bratov Obrez do številnih odličnih trenerjev, kot so (bili) Bojan Prašnikar, Tone Tiselj, Aleš Pipan, Simon Rožman; od Matjaža Kmecla, Romane Jordan do Milana Brgleza in Zdravka Počivalška, od nekdanjega rektorja ljubljanske univerze Stanislava Pejovnika do generalnega direktorja v Gorenju Franja Bobinca, od televizijke Manice Janežič Ambrožič in novinarke Dela ter pisateljice Mimi Podkrižnik, veleposlanika v Berlinu Francija Buta do škofov Stanislava Lipovška in Marjana Turnška ... Na stotine je imen in obrazov celjskih gimnazijcev, ki so spoštovanja in omembe vredni, to pa je zagotovo največji dosežek katerekoli šole že na tem svetu. Non scholae, sed vitae discimus!

Zato ni nič nenavadnega, če skoraj na vsakem koraku med zares uspešnimi in spoštovanimi ljudmi – najrazličnejšimi strokovnjaki, znanstveniki, gospodarstveniki, politiki, športniki, umetniki po Sloveniji, a pogosto tudi v tujini – srečamo naše gimnazijce in gimnazijke, ki vedno s ponosom in veseljem povedo: »Jaz pa sem hodil/a na celjsko I. gimnazijo!«

S trdim, vztrajnim, pogumnim, ustvarjalnim delom in z odličnimi sodelavci sem šolo v 14 letih, odkar jo vodim, temeljito osvežil, posodobil, opremil, obnovil in dogradil. Od zunaj in od znotraj. Skoraj je ni več stvari, ki bi jo – misleč na prostor in delovne razmere – bilo nujno narediti. Celo telovadnica, Dvorana Kajuh, zgodba z več kot 30-letno brado, je v šolskem letu 2017/18 končno ugledala luč sveta. Imamo novo, zelo veliko jedilnico, v kateri dnevno topli obrok zaužije okrog sedemsto naših dijakov (več kot 80 %), imamo novo knjižnico, imamo večnamensko dvorano Gimnazijka, imamo najmodernejše opremljene učilnice in laboratorije ...

Resnično ponosen sem, ko mi kdo od nekdanjih dijakov, ki se pogosto vračajo ob obletnicah mature, reče, da šole skoraj ne more prepoznati, tako da se je spremenila, pri tem pa vseeno ohranila tisto, kar jo je vedno krasilo in odlikovalo – plemenitost duha in dobroto srca.

Ponosen sem in srečen, da sem svojo gimnazijo (tudi jaz sem bil njen dijak v letih 1973–77) kot ravnatelj popeljal v njeno tretje stoletje delovanja in da je danes v svoji organizaciji in metodah dela, v učnotehnološki opremljenosti in standardu svojih dijakov in profesorjev resnično šola 21. stoletja: odprta, demokratična, napredna, urejena, ustvarjalna in uspešna.

Biti že tretji mandat na čelu tako heterogene, tako atraktivne, aktivne in intenzivne šole, kot je I. gimnazija, res ni mačji kašelj. Voditi jo in usmerjati, živeti z njo, z njenimi malimi in velikimi skrbmi, zavedati se odgovornosti za danes in jutri, boriti se z(a) množico obrazov in značajev ljudi, ki nazadnje stkejo realno podobo šole, tega ali onega njenega desetletja, tega ali onega življenja v njej in ob njej, ni niti malo enostavna stvar.

Konkurenca ne spi. V majhnem Celju smo tri splošne gimnazije in še dve strokovni, gimnazije pa so tudi v bližnjih Slovenskih Konjicah, Rogaški Slatini in Velenju. Zato nenehno premišljujemo, samokritično analiziramo, iščemo rešitve. Prejšnjemu, ustaljenemu, tradicionalnemu vsako leto dodamo kaj svežega, novega, drugačnega.

Spoznadni vikendi za prvošolce so se denimo izkazali za zelo koristne in dobrodejne. Prvošolci se z razredniki in med sabo spoznavajo in družijo v Logarski dolini in na Ptuju (klasiki in glasbeniki), s tem pa premoščajo zadrege in strahove prvih šolskih dni v novem okolju. Športnikom na kožo so pisani športni tabori v Bohinju in na Debelem Rtiču, za klasike, s katerimi smo se – glede na že nekaj let opazno pešanje programa – še posebej intenzivno ukvarjali, pa organiziramo srečanja in izmenjave z dijaki drugih slovenskih klasičnih gimnazij, ki z njimi že celo desetletje vzorno sodelujemo.

Zagotovo je pomembno in zapisa vredno dejstvo, da imamo pri vseh tujih jezikih tudi naravne govorce, da smo pri informatiki z možnostjo sodelovanja v programerskem krožku (na šoli imamo sicer 37 krožkov in dejavnosti; najštevilnejši je 70- do 90-članski pevski zbor, imamo pa tudi šolski orkester in še marsikaj, npr. krožek za trajnostni razvoj) in s poglobljanjem za maturo naredili velik korak naprej za šolo in vse tiste, ki želijo iti po tej študijski poti. Delamo pri celi vrsti projektov, sodelujemo pa pri tem s šolami iz Španije, Francije, Rusije,

Madžarske, Srbije in Avstrije. Vsa leta smo trdno povezani tudi s celjskimi osnovnimi in srednjimi šolami, še posebej seveda z Glasbeno šolo Celje, ki z njo že od leta 1999 skupaj izvajamo program umetniške gimnazije.

Odličen odnos imamo z največjimi in najuspešnejšimi slovenskimi gimnazijami, v skrbi za pravočasno in čim boljšo študijsko in poklicno odločitev naših dijakov pa se povezujemo tudi s številnimi fakultetami. Profesorji s teh fakultet so pogosto (so)mentorji našim raziskovalcem in predavatelji na predavanjih, ki jih mesečno organizirata Naravoslovno- in Družboslovno društvo I. gimnazije v Celju.

Ker znanje ni niti ne sme biti namenjeno samo sebi, pridno sodelujemo z gospodarstvom (Cinkarna, Krka, Bayer). Širimo obzorja, ohranjamo in zares vzorno organiziramo tudi številne ekskurzije po domovini in tujini, še vedno tudi maturantske, saj menimo, da je prav s svojimi dijaki ostati vedno in do konca, kdaj morda tudi v manj dobrem. Že pred leti je pri nas zaživel tudi šolski učbeniški sklad, kar je gotovo še en dokaz, da šola premore socialni čut. Ta se živo izpričuje tudi v delu šolskega sklada, številnih botrstvih, tutorstvu, prostovoljnem delu in konkretnih akcijah v podporo pomoči potrebnim.

Prav je in spodobi se, da za zaključek povem, da smo tudi to *koronsko* šolsko leto delovali organizirano in zelo uspešno. Ves pouk na daljavo smo prek Microsoft Teams izvajali dosledno po urniku; bilo je naporno tako za profesorje kot dijake. A očitno se je splašalo. Na tekmovanjih in olimpijadah (7 olimpijcev, medalje in pohvale) ter na maturi smo (spet) dosegli odlične rezultate (25 zlatih, od tega tudi 3 diamantni maturanti). Naši glasbeniki so blesteli, šola pa je tudi znova osvojila naziv najbolj športna srednja šola v Sloveniji.

Zadovoljni smo. Lahko bi rekli, da smo moderno delovali in tradicionalno zmagovali. Niti slučajno pa ni bilo lahko prebroditi vse to, kar se je dogajalo, in pri tem ohraniti na individualni in kolektivni ravni zdravega duha v zdravem telesu.

Ampak uspelo nam je. Uspelo, ker imamo dobre dijake, profesorje, mentorje, koordinatorje, ker imamo dobre starše in zunanje sodelavce; ker imamo dobro vodstveno ekipo in tehnično-računovodsko-administrativno podporo; ker imamo dobre partnerje v lokalnem in širšem okolju, ker se dobro razumemo s stanovskimi zvezami in društvi, z Zavodom za šolstvo RS in našim resornim ministrstvom, zlasti s Službo za investicije in ker dobro sodelujemo z našimi šolskimi organi in organizacijami (svetom šole, svetom staršev, dijaško skupnostjo, upravnim odborom šolskega sklada, sindikatom).

Štirinajst ravnateljskih let je za mano (2007–2021). Bilo je ogromno dela, veliko napora, skrbi in dvomov. Marsikaj je bilo težko, marsikdaj je bilo hudo. A nekaj se vidi. Vidi se. Ni bilo zaman. Šola je delovala in ostaja v okviru znamenite latinske sentence: Vivat, floreat, crescat!